

T A R İ H
VESİKALARI

Sayı : 15

Mayıs 1949

Cilt: III

SELİM III. ÖN SİRKATİBİ TARAFINDAN TUTULAN RUZNAME

[c. III. Sayı: 14, sahife: 116 dan devam]

32 – Rusların Kuban serbestisinde ve tazminat hususunda ısrarı: (s. 34)

(Yirmi dokuzuncu pazar günü (rebi' ül-âhir 1206 = 26. XII. 1791) cânib-i sadâret-penâhtden telhîsât vâride olub orduda Baroc (باروق) ile bir meclis-i mükâleme olunduğu ve altıncı Kuban serbestiyetine dair olan madde-i mekrûheye bir dürlü mümâşât mümkün olmamakla nihâyet Kubandan Rusyaluya bir zarar isabet etmiyeceğine Devlet-i Aliyye müteahhid olduğu mesfûre tefhîm ve bundan ziyade mümkün olmayacağı ve ısrar ettiği surete harb avdet edeceği kat'ice cevap verildikde Bunlar nizam bulur lâkin devletim tazminden bir dürlü geçmez ve benim dahi mādde-i mahsusa olan tazmini terke ruhsatım yokdur. Bundan dahi cevab-ı kat'i isterim deyu lâîn ısrar etmekle mādde-i tazminden işler ilişüb fesh-i mütareke tahakkuk edeceği derhâl Ordu-yı humâyûn Âsitaneyi aliyede bi-garaz ulemâ efendiler rey' ü tensib eylerler siyâkında ... tazmin maddesinde neticeten arâ-yi erbâb-ı şûrâyı taleb eymişler olmakla...)

33 – Meclis-i Şûrânın uzun taksitlerle tazminat itâsına kararı, Kuban serbestisini reddetmesi: (s. 34)

(Dünki meclis mazbatası arz olunmakla beyn el-huzzâr güzeran eden akvâl ü mebâhisin hülâsa-i ârâ-yi eshâb-ı şûrâ ordunun re'yini te'yid ve tazmin-i mutedile taksit-i tavilet öl-müddet ile rizâ-dâde ve ehven-i şerr ihtiyar olunub lâkin Kuban maddesi te'min ve serbestiyet tariklerinin birisi dahi kabul olunur mevâddan olmadığı bil-ittifak karâr-gir olub bu suretde tazmine cümlesi râzi oldukları yegân yegân ikrâr etdirilmiş olmakla evvelki gün vürüd eyleyen Telhisat-ı Sadrîa'zamî balâsına re'yini te'yid ve ruhsatı havi Hatt-ı Humayûn keşide ve imlâ ve mazbata-i eshab-ı şûrâ ile maan aceleten orduya isrâ buyuruldu)

34 – Rusyalının tazminat talebinden vazgeçmesi ve Kuban hakkındaki teklifini tadili: (s. 35–36)

(Cümazelevvelin yirmi üçüncü salı günü (18. I. 1792) Sadrîa'zamları tarafından Tatarâğası yediyle Telhis vürud eyleyüb... Kasaba-i Yaşda Rusyalunun müsteşar-ı hassı ve mükâleme nazırı tahrirâtı ile Ordu-yı humayûna mefsûr Baroc avdet eyleyüb Devlet-i Aliyye murahhaslarının dahi âdemleriyle tahriratları ma'an vürud eylemekle münazeünfih olan altıncı ve yedinci maddeler ta'dil ve Kuban maddesi serbestiyet olmayarak te'min ve ahali-i Kubandan Rusyanın hasarâtı olursa Cezayir Ocakları misillü Devlet-i Aliyye tazmin şartlarını idrac birle tesviye ve madde-i tazminden Rusyalu bil-küllüye fârig oldukları... rusûm-ı dü-

vel üzere on iki maddeli temessükât temhir ve mübadele olunub beş haftaya değin tasdiknameler kasaba-i Yaşda mübadele olunmak üzere derûn-i temessüklerde mastûr idi)

35 — Rus şartlarındaki değişikliğin Fransız ihtilâli ile alâkası : (s. 36)

(... Rusya devleti fil-asl cay-gîr-i zamîri olan Leh memâlikini bil-küllüye kendü memalikine idhal birle tevsi-i memleket ve celb-i menâfia her ne kadar sa'yü ihtimâm eylediyse Nemçe ve Prusya devletlerine dahi hisse çıkarmak ile şimdiyedek bu maslehate anları dahi teşrik ve Lehe olacak hayfû gadrine ekseri Avrupa düveli râzi olmayacaklarını idrâk eylediğinden bu vaktedek olan mukasemelerde yine Leh kralı için bir mikdar arâzi terk eyleyerek çeşm-i hırsını vakt-i fursate diküb rasad-bîn idi Vaktâ kî Françe kavminin galeyânı ve bir tarihte vuku bulmayan herc ü merc ü tuğyânı ve hanedan-ı Burboniyenin bil-küllüye zevâli bu vakt ü zamana tesadüf eylemekle Avusturya Hânedanı karabet-i sıhriye ve civâriyet münasibetiyle Françe usâtı üzerine sefer eylemek lâzım gelüb Devlet-i Aliyye ile sulh oldiysé Prusya ile dahi Françe aleyhine ittifâk eyleyüb İngiltere devleti dahi Françe ile fil-asl adavetinden nâşi sefere kıyâm ve üçü dahi zâhiren ne kadar Françaya nizam vermek ve kral dikmek davalarında şeler dahi bâtınen böyle bir hâkimsiz memleketi zabt eyleser sevdâlarına düşüb Leh memâlikini lisana alacak ne hakk-ı civâriyeti olanlardan mecâl ve ne millet-i Lehi himaye eyleyenler de kil ü kaî kalmadiyse Rusya devleti Lehe dair maksadını icrâya tamam bu vakti fırsat addeyleyüb Françe üzerine i'lân-ı harb eyleyen düvel-i mübârizîni bir taraftan igrâ ve teşvik ve meyânelerine ilkâ-yı hatâb birle her taraftan âteş-i harb ü kıtâli âfâk-gîr eylemeğe cemî-i desâyis ü hiyeli müheyyâ ve madde-i Lehi bir devletin görececek gözü kalmayınca meşgul olmalarına enve-i sanayi' icra eyleyüb bu usul-ü mârr uz-zikre nazaran Devlet-i Aliyye ile dahi musaleha muktazî ve bu gail-i cüz'iyenin ber-taraf olması tabiat-i maslehatden olduğu için kâfirler tazmîni terk eyleyüb suhûlet ile işi kesdiler yoksa Hudâ bilür ne cefâ ve ne ezâlar edecekler idi... Hemen Hazret-i Hak Françe ihtilâlini misâl-i maraz-i firenk hain-i Devlet-i Aliyye olanlara dahi sirâyet etdirüb ve çok zaman birbirlerine düşürüb Devlet-i Aliyyeye hayırlı neticeler müyesser eyleye âmîn)

36 — Tersane kasrının inşesi : (s. 37)

(Yirmi sekizinci pazar (23. İ. 1592) günü tebdilen Tersane bağçesine teşrif ve derûn-i bağçede mücededen bir kasr-i cedfd ve Harem-i

Humâyûn'da Efendilere ve Devletlü Vâlide Sultan Hazretlerine birer dâire binası keşf ü tahmin) [1]

37 – Hattât Yesarî Efendiyi kabul ve taltif: (s. 38)

(Recebin ikinci (25. II. 1792) cuma günü bu sene hacca niyet eyleyen Hattât Yesarî [2] Efendiyi Huzûr-i Humayunlarına ihzar birle yirmi kese kendüye ve beş kese oğluna [3] ve beş kese Nakkaş Hafıza ihsan)

38 – Esad Galib Dedenin kasidesi ve Galata Mevlevihânesinin müceddeden binası : (s. 38)

(On birinci (5. III. 1792) pazar günü Galat Mevlevihânesinde Şeyh olan Esad Galip dede [4] Efendi tekyenin ta'mirini niyaz zımında söylediği kasîde Babrâlıden rikâba arz olunmakla müceddeden binâ ve inşasına emir...)

39 – Küçük Hüseyin Paşanın Kapudan-ı Deryalığa tayini ve damad edilmesi : (s. 38-39)

(Receb-i şerifin on altıncı (10. III. 1792) günlü sünnet odasında saat ikiye birkaç dakika mürurunda bende-i has Baş-çukadar-i cihâdarîleri

[1] (Tersane kasrı) Hâsköy kapısı ittisalinde bulunan bu sarayın birinci Süleyman zamanında yapılmış olduğu anlaşılıyor. (1022) 1613 de birinci Ahmet (1118) 1706 da üçüncü Ahmet zamanlarında tamir ve tevsi edildiği ve üçüncü Selim zamanında bunun devam ettiği işbu ruznamede görülüyor ki, bundan Manburî'nin İstanbul rehberinde bu sarayın Selim III devrinde külliyyen hedmedilerek arsasının Tersaneye ilhak olduğuna dair kaydının yanlışlığı anlaşılmalıdır. Binaennaleyh (1237) 1821 senesindeki büyük yangında mahv ve harap olduğu melhuzdur. (Resim 1-2)

[2] (Mehmet Esat Yesarî), şehridir, babası Anadolu Kazaskerliği ağalarından Kara Mehmet ağadır. Solak olan bu zat Dede zade Seyid Mehmet Efendiden icazet almıştır, Zamanının en tanınmış talik nüvisi olmuştur. Üçüncü Osman'ın takdirini kazanmış, üçüncü Mustafa zamanında Saray hocalığına alınmıştır. (1218) 1798 de vefat etmiştir. (Resim 3) (Tuhfet-ül-hattatinden)

[3] (Mustafa İzzet Efendi, Yesarî zade) Mehmet Esat Yesari'nin oğlu olup İstanbulda doğmuş, babasından ders almış ve devrinin tanınmış hattatı olmuştu musikide de zamanının üstatlarından idi. Anadolu ve Rumeli Kazaskerliği payelerine yükselmiş Takvimhane nazırlığında bulunmuş (1265) 1848 tarihinde vefat etmiştir. Fatih civarında babasının bulunduğu hususi makbereye defnolunmuştur (Resim 4) (Meşhur adamlardan) Bu iki üstadın mezarları Fatih türbesi haziresine nakloInmuştur.)

[4] (Muhammed Galip Esad Dede) Ketebeden Mustafa Reşit Efendi mahdumu olup 1757 (1171) de doğmuştur. Tahsilini medrdsede yaptıktan sonra Yenikapı Mevlevihanesinde çile çıkarmış ve Seyyit Ali dededen inabet alıp 1790 (1205) te Galata Mevlevihanesi şeyhi olmuştur. (6. Recep 1213) 14. XII 1798 de vefat etmiş ve tekke yanındaki türbeye defnolunmuştur. Eserleri: Divanı, Hüsn u Aşk, Şûarayı mevleviye tezkiresi, Cezire-i mesneviye şerhi. (Sicill-i Osmaniden)

Küçük Hüseyin [1] Ağa Hazretlerine hil'at-i vezaret iksâ ve Kapudan-ı Deryahk mansıbiyle çerağ buyurulub kürklir ve sade ve erkân üç kat hil'at ile teşrif ve Hudavendigâr-i sâbık merhûm Abdülhamid Han hazretlerinin kerîme-i muhteremeleri Esmâ Sultan [2] Hazretlerini akt ü tezvîc için namzed buyurulub...)

40 – Başkadının gebe olmadığıнын bildirilmesi: (s. 39)

(On yedinci Cumartesi günü (11. III. 1792) Kapudan Paşa-yi-cedîd bu sene bahreyne ihrac olunacak gemileri alarga etdirmeye başlayub toplar endaht etdirmekle me'mul ve maznun olan hamil ve vilâdet-i humâyundan bil-külliyeye me'yusiyeti halka ilân eylediler)

41 – Sancağ-ı şerifin Davutpaşada karşılanması: (s. 40–41)

(Şaban-i şerifin onuncu pazartesi (3. IV. 1792) günü Destar-i Hümayun [3] gece saat dokuzda Defterdardan Davutpaşaya irsâl olunmakla Şevketlü Efendimiz saat onda Yalıköşkünü [4] teşrif ve salât-i

[1] (Hüseyin Paşa, Küçük) (1757-1803) Silâhdar İbrahim Paşa kölesidir. Mustafa III'e takdim olunup Şehzade Mehmet hizmetine tayin olundu. Selim III. zamanında Mabeyinci ve Başçukadar ve Kapudan-ı Derya ve nihayet Esmâ Sultanı alarak damat oldu. Adalarda, Mısır harbinde büyük hizmetleri vardır. Eyüpte Mihrişah türbesi bahçesinde medfundur. (Sicill-i Osmanî'den)

46 yaşında vefat eden Küçük Hüseyin Paşa bore içinde idi ki buna ait müteaddit arızaları Topkapı Sarayı Arşivin'de bulunmaktadır. Hüseyin Paşa'nın sulu boya bir resmi Topkapı Sarayı Müzesi resim dairesinde bulunmakta olup Tarih Vesikaları Dergisi'nin 2 nci sayısında neşrolunmuştur.

[2] (Esmâ Sultan): Birinci Abdülhamîd'in kızıdır. (21. cümazelhîr, 1192) 17- VII-1778 tarihinde doğmuş (1206) 1792 senesinde Küçük Hüseyin Paşa ile evlenmiş ve (1264) 1847 de vefat etmiştir. Mahmut II. türbesinde medfundur. (Sicill-i Osmaniden)

[3] Destar-ı Humâyûnun herhangi bir saraya veya camie gönderilmesi oraya bir biniş olacağını belirten bir rasime idi.

[4] (Yalıköşkü): Bu bina saray-i Ceditte hâlâ mevcut Sepetciler köşkü civarında bulunmakta idi ki Kanunî Süleyman zamanında yapıldığı melhuzdur.

Yalıköşkünün denizcilik tarihimizde de ehemmiyeti vardır. Kaptan paşalar sefere çıktıkları ve seferden döndükleri zamanlar burada el öperlerdi. (Bu merasim Tarih Vesikaları Dergisi'nin 2 nci sayısında, Zarif Orgun'un yazısında etrafiyle belirtilmiştir.) Yalıköşkünün şeklini rahmetli Ahmet Refik merhum, Dördüncü Mehmet zamanında Fransa Elçisi ile beraber gezen Galland'dan naklele şöyle anlatıyor. Bina dört küşeli ve damın ortası kubbeli, etrafı mermer sütunlarla çevrili olup içi çinili denize nazır yer, iki yanında da birer sedir yeri ve karşısında bronz bir ocak ve selsebiller bulunmakta ve köşkün içinden geçilen ufak bir odası daha varmış ki Ahmet Refik'in tahmini vechile Bağdatköşküne hayli müşabeheti olduğu anlaşılmaktadır.

Yalıköşkü Mahmut I. tarafından hayli tamir ettirilmiş 114 bin dirhem ağırlığında gümüş bir taht konmuştur ki rûznâmenin müteakip günlerinde «Selim III. 'ün taht-i siminde oturduğu» kaydı bulunmaktadır. (Resim: 5)

subhi edâ birle sandal-suvar-i azimet ve Defterdarda Şahsultan [1] sa-hilsarayından suvar-i esb-i sâbâ-reftar ve esna-yi râhda afitâb tülû' eyleyüb on ikide Davutpaşa sarayı harîmine nüzul buyurdılar.. ve saray-i mezkûr harîminde sabah taâmı olub saat biri kırk dakika mürurunadek ârâm ü istirahat ve İncirliden livâ-yi saadet ve serdar-ı Ekrem'in suvar oldukları tahmin olunmakla sorguçsuz destar ve kavuniçi şâle kaplu erkân kürk ile bid-devleti vel-iclâl eşheb-i Derviş-i mısriye suvâr ve Li-va-yi Hazret-i Hayr ül-Beşeri istikbale teveccüh ü ibtidâr buyurulub haric-i sarayda iki canibe saf-beste-i suvâr olân ulema-yi izâm ve ricâl-i devlet derûnundan iki tarafa nigâh-i âtîfet selâmı birle mürûr ve âdeten cum'a takımı vera-yi alayda sorguçlu destar-i Hümayun ile Hane-i Hassa agavatı gidüb Hazînedar çiftliği deresinde köprünün beri tara-fında vaki düz mahalde Liva-yi Saadet tevkif etdirilmiş olmakla Şev-ketlü Efendimiz ol mahalle vusûllerinde Sadr-ı a'zam Yusuf Paşa kulları atdan inüb üç def'a zemin-pus oldukda serhengân alkışla-yub Rikâb-i Hümayuna çehre-sâ ve hoş geldin paşa hitabiy'e kadr ü şanı ilâ buyurulub Mirâhor-i Evvel Ağa taraf-ı Hümayundan donanmış esb keşide Sadr a'zam dizgin - bus-ı suvar oldukda Şeyh ül-islâm Efendiyle maan tahrik-i licâm ve ilerü yürüyüb ba'dehu verâ-yi Liva-yi Saâdetde Şevketlü . . . Efendimiz yürüyerek haric-i saray-ı Davutpaşada cirid temaşa buyrulan Mehmed Paşa kasrına gelindik-de Sadr-ı a'zam Şevketlü Efendimizi beğal-gîr olarak esbinden seng-i rikâba alub derûn-i kasra idhâl ve gerü dönüb paye-i seng-i rikâbda Liva-yi Saadeti Alemdardan ahzeyleyüb Kayimmakam Paşa ve Kapu-dan Paşa ve Sadreyn Efendiler maan derâguş eyleyerek derûn-i kasra idhal ve dest-i mülûkâneye teslim eyledikde kasrın köşesine vaz' olunub arz olmakla nisf saatden ziyadece Sadr-ı a'zam ve Şeyh ül-islâm arzda ikâmet ve hitamında kasra karîb madrub olan haymeye varub istirahat eylediler . . . Kahve irsal buyurulub bir mikdar istirahat-den sonra tekrar Sadr-ı a'zam kulların kasra da'vet ve dûş-i mefharetine serasere kaplu kürk ilbas buyurulub . . . Efendimiz . . . kasr-ı mezkurdan hareket ve Sadr-ı a'zam bir mikdar rikâb-ı mülûkânede yürüyüb me'zunen avdet eyledi Şehriyar-i gerdûn-vekar Efendimiz doğru Livâ-yi Saâdet yolundan Topkapısından duhûl ve Davudpaşadan erkân kürk ile suvâr olunmuş olmakla bargire binilmeyüb esb-i dilkeş-hirâm ile teşrif ve şeh-re karîb rahş-i Humayûn tebdil buyurulub nebatî kula Türkmene suvâ-

[1] (Şahsultan): Üçüncü Mustafa'nın kızıdır. (1174) 1760 da doğmuş ve Bâhir Mustafa ve Yağlıkçı zade Emin Paşalarla namzet olmuş ise de Karavezir İbrahim Paşa ile ev-lenmiş (1217) 1802 senesinde ölmüş ve Eyüpte Mihrişah Sultân türbesine defnedilmiştir. (Sicill-i Osmani'den)

ren şehre girilüb iki tarafa kesret üzere tezâhum eyleyen ricâl ü nisâ ve sıbyana niğâh-i âtifet buyruldukça cümleden isticlâb-ı daavât-ı hayriyye buyurularak Divan yolunda Bâb-ı Humayuna vüsûl ve Cebeci Ocağı Topkapı haricinde suvâren selâmlayub Yeniçeri Ocağı Bâb-ı Humayûn hâricinde tertîb beste-i intizar ve Yeniçeri Agası Bâb-ı Humayûnun sağ tarafında suvâren karâr eyleyüb bu tertîb üzere Ortakapı ve Bâb us-saâdeden duhûl ve Silâhdar Ağa yerine nüzul buyurdular Cây-ı mezkûr da Mâbeyn tarikiyle ârâm ü istirahat ve vakt-i zuhrü ba'd el-edâ saat yedi buçuğa karîb livay-i hadrâ-yi Hazreti Hayr ül-Beşerin resm-i dîrin üzere tertîb olunan ala-yi vâlâsiyle Ortakapuya karîb mahallere teşrifî haber verilmekle Silâhdar Ağa yerinden kıyâm ve Arzodasını teşrif ve bir mikdar ârâm birle Liva-yi Saâdetin Bâb üs-saadeye takarrübü meşhûd ü nümâyân oldukda derhal istikbaline teveccüh ve Bâb üs-saade pişgâhında kestane ağacı hizâsına değin piyade istikbal ve ol mahalde Liva-yi Saâdeti aleminden ber-düş ve Sadr-ı a'zam ve Kayımmakam Paşa ve Kapudan Paşa ve Dâr us-sade Ağası ve ağavat-i arz gönderine doğru ber-düş ve müezzinan-i Enderûn önünce tekbir ile Hıraka-i Şerif odasına isâl buyurdular...)

42 - Sadr-ı a'zâmın getirdiği neferatın askerî talimleri : (s. 43)

(Bugün (27 şaban 1206 = 20. IV. 1792) Topkapuyu teşrif ve Sadr-ı a'zâmın istishâb eyleyüb maan getirdiği talimlû neferat Davutpaşa sarayında tevkif olunmuş olmakla Ağayeri [1] meydanına on altı nefer getirülüb kaide-i harb-i cedîd üzere yek-nesak hareketlerin ve yemin ü yesâra kasr ü medd birle envâ-ı teşekkülâtların ve bir fitilden tûfeng endahların seyr ü temaşâ ve bu tarz ü hareket üzere ceng eyleyen yirmi otuz bin askerin şiddet-i muhaceme ve yek-reng yek-saklarından mukabelesinde olan bir birinden haberi yok zâbit ve müdürden hâli ve idman-i azmayış eylememiş bir alay derd-mendânın hâl ü keyfiyetleri neye müncer olacağı celi ve âşikâr ve bu kadar zamandanberi-asker-i islâma âriz olan hezîmet ve mağlûbiyetin sırr ü hikmeti kalb-i ilhâm-intimâ-yi mülûkânelerine keşşemsi fi-vasati 'n-nahar (كالمشمس في وسط النهار) bedîdar olub düşmenlerimizin fenn-i harbde bu kadar mahareti ve bizim bu bâbda külliye tekâsül ve cehl ü gafletimiz nümâyân iken.... olduğu.... mukabele bilmisle riayet olunarak talimi neferat hususlarına.... niyyeti hâlise buyurdukların tizkâr buyurub iki serkerdelerine yüzer ve neferata ellişer gurus ihсан...)

[1] (Ağayeri): şimdi İstanbul Arkeoloji Müzesinin bulunduğu sâhanın bir kısmı.

43—Muallem neferatin sünnet edilmeleri : (s. 43)

(Ferdası yirmi dokuzuncu cumartesi (20. IV. 1792) günü... muallem neferat ihzar ve cedit esvablar iksa buyrulup mahtur olmayanları Bostancıbaşı marifetiyle hitan olunmağa emr buyruldu)

44—Sadır-ı a'zamin inhalarının te'hir olunması : (s. 43)

(Ramazanın ikinci (24. IV. 1792) günü Sadrazam tebdilen rıkabı mülkâneye yüz sürmekle inha eylediği hususatın tanzimini ba'd el-ide te'hir ile igfal ve insirafına ruhsat)

45—Sadarete Melek Mehmet paşanın intihabı ve Hattı humayunun hafiyyen gönderilmesi : (s. 44)

(Ferdası altıncı (28. IV 1792) cumartesi günü bir mikdar Topkapıyı teşrif birle Kasr-ı âlâya teveccüh ve makamı sadaret-i uzmaya Kandiye valisi Şeyhülvüzerâ Melek Mehmet paşa [1] intihap buyrulmuş olmakla davet hatt-ı şerifini tahrir ve akşama karip Haremi humayunlarına iftara teşrif buyurdular. Tahrir buyrulan hatt-ı şerif mühürlenüp ba'd el-iftar Mazlûm Hasekiye teslim ve hufyeten irsal olundu.)

46—İstanbul Kadısının ekmekçileri tesahübü dolayisiyle azli : (s. 48)

(On üçüncü salı günü (şevval 1206 = 25. V. 1792) İstanbul Kadısı olan Cevdet Halil Efendinin ekmekçileri tesahübü ve es'ara adem-i dikkati malûm-i şahane olduğundan tekmil-i müddet eylemeden bâ-Hatt-i Humayûn azl ü nefy ve yerine.... Mahmud Çavuş zâde Şemsüddin Efendi nasb...)

47—Korsan Lambre'nun mağlûbiyeti : (s. 48 - 49)

(On beşinci (27. V. 1792) günü Neşatâbâda binîş-i hümayunla teşrif buyrulup ağavât kullarına tomak ve pehlüvanan güleşdirilüp yukarı havz başındaki kasre saye-endâz-i saltanat ve derun-i havzdaki zevrak-çeye ağavât kullarını nevbetle bindirüp şarki okutmak ile âram ü istirâ-

[1] (Melek Mehmet Paşa) (1719-1801) Kapdan-ı derya Bosnalı Süleyman Paşanın oğludur. Denizciliğe girmiş Kapdan-ı derya ve vezir olmuş, Zeynep sultan verilerek damad edilmiş bir aralık rütbesi alınarak sürülmüş sonra affedilmiş valiliklerde bulunmuş, tekrar rütbesi alınarak İstanköye sürülmüş ve Selim III, vezeratini iade ile Kandiye muhafızı, bilâhara Sadrazam yapmıştır ki 2 sene 5 ay 7 gün bu vazifede bulunmuştur. Soğukçeşmede Zeynep sultan camii haziresinde medfundur. (Sicilli Osmani ile Hariciye salnamesinden)

hat esnasında Kapudan-ı Deryâ Küçük Hüseyin Paşa'nın ve Mora Valisi Silâhdar Mustafa Paşanın birbirini müteakib tahriratları vürüd eyleyüb telhis olunmağla.. bir nice müddettir Bahr-i Sefide gulgule salan Lâmbro nâm korsan donanma-yi menhûsesine Manya havalisinde Tortte-kale (ورتقاله) limanında Paşa-yi müşarünleyh hücum eyleyüb melâîn tâb-âver-i mukavemet olamadıklarından teknelerini bırakub leylen usât Manya cibaline firâr ve her birleri târumar olub sağır ü kebîr on bir kit'a teknesi ahz ve bir kit'ası ihrâk olunub tekneler derûnunda yüz on beş kit'a top ve altmış dört nefer esir alındığı ve sahil-i limanda vâki' lafî-i mesfurun müceddeden bina ve inşa eylediği tabyeler hedmolub [1] bu suretle korsan-ı mesfûrun gâilesi ber-taraf olduğu

48 — Bebek—Kanlıca arasında kayık yarışı: (s. 51)

(Ertesi altıncı perşembe günü (Zilka'de 1206= 26.VI. 1792) Bebek [2] bahçesine binîş-i hümâyûn ile teşrif ve Tüfenkciyan kullarına tüfenk attırub ve bizzat dahi sebular şikest ve sandal ile filika-yi hümâyuna yarış emrolub piyâdeleriyle maan içlerine Hane-i hassa ağavâtı irkâb ve hisarda Amca Hüseyin Paşa sahilhanesi [3] önünden birbirini müsabakate ikdam....)

49 — Mısırdan hediye gelen atlar: (s. 51)

(Ertesi yedinci (27. VI.1792) cuma günü Mısır Valisi İzzet Mehmed Paşa ve ümerâ-yi Mısır taraflarından mübârek Pikâb-i Hasrevânîye arz ü takdim olunan hedâya ve esban-i Mısriyye huzûr-ı hümâyuna kapu tarafından arz olunmağla esbanı temâşâ ve mecmûu donanmış otuz altı esb-i Mısırî olmağla İstabl-i Âmireye irsâl buyurıldı)

[1] Bu vaka Cevdet Tarihinde (c.5, s.276.) yazılmakta ise de zabtolunan tekne, top ve esir miktarı gösterilmemiştir.

[2] Bebek kasrı—Üçüncü Ahmed zamanında tevsiyan tamir edilerek (Humâyûn-âbâd) ismi verilmiş ve etrafı imar edilmiştir. Bina, birbirine geçen üç salondan mürekkep ve orta kısmı diğerlerine nazaran daha çıkıntılı imiş. Bir vakitler Reisülküttâblar, burada Sefirleri kabul ve müzakerelerde bulduklarından (Konferans Köşkü) diye de tanınmıştır. Sonraları Kapudan-ı Derya Cezayirli Hasan Paşa tarafından esaslı surette tamir ettirilmiş, fakat Abdülmecid zamanında harab olduğundan yıktırılmıştır. (Resim: 6)

[3] Amca Hüseyin Paşa yalısı—On yedinci asrın sonlarına ait (1699) en eski Türk yalı tipi olarak Boğazda kalan yegâne bînadır. Mevcut kısım 'selâmlık' dairesinin divan yeri olup senelerdenberi bakımsız olmasına rağmen Türk san'at kudretini ve zevk üstünlüğünü hâlâ tamamiyle belirtmektedir. Ancak bütün teşebbüs ve arzulara rağmen bir türlü onarımı yapılmamaktadır ki bu hâl bir müddet daha devam ederse bu son yalının da tamamen kaybedileceği şüphesizdir. Geçen sene Anıtları Koruma Derneği temellerini tamir ettirmiştir. (Resim: 7-18)

50 – Büyükdere çayırında fevkalâde merasim : (s. 52)

(Zilka'denin on üçüncü (3. VII. 1792) perşembe günü Büyükdere kazasında madrub lâhûri şaldan masnû serâ-perde-i şahanelerine teşrif buyurdular [1]. Mülûk-i sâire elçileri etraftan bu resm-i saltanat-i şâhâneye nâzır olmalarıyla icrâ-yi rûsum-i saltanatde tekellûf buyurulub Hâne-i hassa ağavâtı üstüfa kaftanlar ile bir tarafa taht-ı hümayun kurbüne anlardan aşağı musâhibân, bi-zebânân verâsına çukadarân-i rikâb-i hümayun atlas kaftanleriyle bir tarafa dahi bil-cümle ağavat-ı Enderûn saf-beste-i kıyam olub verâ-yi meydâna kûs-i şâhiler ve mehterhâne tertib ü tezyin olunduktan sonra mehterhâne ile pehlûvânân güleşüb esban-i hassa etraf-ı meydânı dolaşub bu vakte değin manzûrumuz olmayan haşmet ü şukûh-ı saltanat kulub-i eviddâ-yi devleti mesrûr ve eâdi-i dîni karfîn-i gıpta eyledi)

51 – Çağlayan kasrının tâmiri : (s. 53)

(... ferdası pazar (6. VII. 1792) günü bargir-suvâr gezerek Sa'dâbâd'a tevcih ve müceddeden tamir ü termîmine şurû' olunmuş olmakla bir mikdâr suvâren seyr ü temaşâ...)

53 – İmrahor kasrının inşası : (s. 53)

(... Ertesi pazartesi (7. VII. 1792) günü müceddeden binâ ve inşâ buyrulub restde-i hüsn-i hitâm olan Mirahor kasrına [2] teşrif...)

54 – Mehmet Râşid Efendinin Reisülküttâblığa tâyini : (s. 56)

(1207 muhreminin on dokuzuncu (6. IX. 1792) perşembe günü sabahı Çavuşbaşı Mehmed Râşid Efendi [3] riyaset-i küttaba nasb olunub...)

55 – Balmumundan yapılmış heykellerin görülmesi : (s. 57)

Yirmi beşinci (12. IX. 1792) çarşamba günü tebdil-i biniş tarfıyla sâhil-saray-i Tırnaççıya azîmet ve Lorence (لورنچ) cerrahın vasıta-

[1] Mahmud II. devrinde Büyükdere'de aynı şekildeki merasimden birini gösteren bir suluboya resim, Topkapı Sarayı Müzesi galerisinde bulunmaktadır.

[2] İmrahor kasrı—Son zamanlarda gördüğü tamirlerle, hiçbir mimarî kıymeti kalmıyan bu binanın mavi beyaz Venedik kristallerinden ve başlıkları ampir tarzında bronzdan olan merdiven korkulukları vaktiyle hayli itinalı yapıldığını göstermektedir.

Maamafih bu parmaklıkların birer birer kırıldığı görüldüğünden verilen karar üzerine kalanlar söktürülerek Topkapı Sarayı Müzesine naklettirilmişdir. Bina da her gün daha ziyade yıkılmağa yaklaşmaktadır.

[3] Râşid Mehmed Efendi — 1753 (1167) te doğmuş, bir hayli hizmetlerde bulunmuş, üç def'a Reisülküttâb olmuş ve 1797 (1212) senesinde vefat etmiştir.

sıyla mahall-i merkumda bir odaya vazoluñan balmumundan masnû' tasvirleri seyr ü temâşâ buyurdular. Bu tasvirleri İtalyadan bir freng sebk ü kalb ü san'at eyleyüb Büyükderede bir hane derûnuna vaz' ve akçe ile halka temâşâ etdirdiği mesmû-ı hümayun olmağla cerrâh-ı mesfûr ma'rifetiyle hufyeten sâhil-saray-i merkuma celb ve temâşâsına râğbet buyurulmuş idi. On kadar avret ve sabi suretinden ibâret olub ezmine-i salifede bir kıraliçe firâk-ı şevher ile kendüsünü darb ü helâk eylediğini muhkî bir meclis olmağla canlı gibi teccessüm etdirmiş ve gayet izhâr-i mehâret eylemiş... bir mikdar seyr ü temâşâ buyurulub...)

55 – Zeyneb Sultanın düğün alayı: (s. 64)

(Cümadelevvelin altıncı (20. XII. 1792) perşembe günü âlâ-yı arûs tertib olunmağla gene Şevketlü Efendimiz Kasr-ı Alayı teşrif ve dünkü gibi Topkapuya nüzûl buyurdular. Gene tavşanlar temaşasıyle gecesi saat dört buçuğa değin eğlenüb...) (Resim — 9)

56 – Karagöz temaşası: (s. 64)

(Yedinci (21. XII. 1792) cuma gecesi mabeyne hayal ısmarlanmış olduğundan Şerbetçi Emin ve Sait münâvebe ile hayal[1] oynadub saat beşe değin temâşâ....)

57 – Donanmanın talim ve manevresi: (s. 65)

(Cümadelevvelin beşinci (19. XII. 1792) cuma günü Kasr-i İncülüye teşrif ve Tersane Kapudanlarından Mehmed Bey ve Fazlı kapudan gemileriyle rû-yi deryâda birbirlerine hamle ve cenglerini seyr ü temâşâ....)

58 – Eyüp Türbesi'nin gümüş şebekesinin tecdidi ve Hazînedarların helva sohbeti: (s. 66)

(On ikinci (2. XII. 1792) cuma günü türbe-i şerifeyi ziyâret ve türbenin şebeke-i sîmi tecdid olunmuş olmağla eser-i şâhânelerine ihtimâm ü dikkat.... akşamı Hazînedar kullarının helva sohbeti olmağla saat beşe değin tavşanlar temaşasıyle eğlenüb...)

59 – Rasih Mustafa Paşanın Rusya elçiliğine tayini: (s. 66)

(Ferdası on beşinci (29. XII. 1792) pazar günü... Rusya tarafına

[1] Bu ruznamenin devamı müddetince hemen her akşam saz ve musiki fasılları kaydedildiği hâlde iki def'a karagöz oynatıldığına tesadüf olunmaktadır.

büyük elçi tayin buyurulan Rasih Mustafa Paşa'ya [1] huzur-ı Hümâyûnda Nâme-i Hümâyûn teslim...)

60 – Topçu neferatı nizamnamesinin müzakeresi : (s. 67)

(Cumadelâhırın üçüncü (16. I. 1793) perşembe günü Topkapıyı teşrif ve Sadriazam ve Şeyhülislâm ve muteayyinân-i devletten cündine neferi ve tebdilen huzûr-ı hümâyûnlarına celb ü ihzar ve ittifâk-ı ârâ ile karâr-gir-i hüsn-i nizâm olan topçu neferâtı nizamı söyleşüb...)

61 – Mustafa Reşid Efendinin Talimli Asker Nezaretine tayini : (s. 68)

(On üçüncü (26. I. 1793) pazar günü Topkapıyı teşrif ve Şevkiyede ârâm buyurulub bu gün sabık Kethüdâ-yi Sadriazamî Mustafa Reşid Efendi [2] Nizâm-ı Cedîd Defterdârlığı ve talimli Asker Nezareti ve Şikk-ı Sanilik ile hil'at giyüb Topcu Ocağı tanzimi Kanûn-i cedîd-i hümâyûn üzere kendüye ihâle olunduğu taraf-ı Sadr-ı a'zamîden bit-telhîs arz olundu)

62 – Tophane ocağına Tuğ verilmesi : (s. 68)

(On yedinci (30. I. 1793) perşembe günü Kasr-ı Alayı teşrif ve Tophane-i ma'mûre ocağına müceddeden verilen nizam-i cedîdin muktezâsı ocak-ı mezkûra Cebehane gibi bir Tuğ verilmek lâzım olmakla Topcu başı celb olunarak huzûr-ı Âsafide istikrâr için ilbâs-i hil'at ve Tuğ-ı Hümâyûn teslim ve bâlâsı Hatt-ı Hümâyûn ile müzeyyen Kanunnâme-i cedîd-i şahane dahi teslim olunub alay ile Tophaneye götürmeleri emir olunmakla...)

63 – Selim III. 'ün Kapucubaşı kıyafetiyle şehri teftişi : (s. 68)

(On dokuzuncu (1. II. 1793) cumartesi günü Topkapıya teşrif ve Kapucubaşı hey'etine teb'dil-i kıyafet buyurulub şehir tebdiline azîmet ve bir mikdâr muâmelât-ı nâsı ba'd er-rü'yet...)

64 – Âsâr-i Nusret kalyonunun denize indirilmesi : (s. 69)

(On altını (receb 1207 = 27. II. 1793) bi-avnilâhi taâlâ sahil-i tersanede nüzûle müteheyi olan Âsâr-i Nusret nâm kalyon-i kühnümünün rûy-ı deryaya tenzîli musammem olmağla seherî Sünnet odasına hurûc

[1] Mustafa Rasih Paşa, Bazîrgânbaşızade: Rusya sefaretinden avdetinde Defteremini, Rumeli Timar ve Ziâmet Nazırı, sonra Reîsülküttâb vâ tekrar Defteremini olup 1802 (1217) senesinde vefat etmiştir.

[2] Köse Kethüda namıyla tanınmış olan Mustafa Reşid Efendi 1818 (1234) senesinde vefat etmiştir.

vakti muhtâr olan bir saat elli dakika tekarrüb eylemekle bil-yümni vel-ikbal sandal-suvâr-i azîmet ve taht-ı hümâyûn kalyonuna sâye-bahş-i saltanat oldular Kalyon-ı cedît bi-lûtfillâhi taâlâ bilâ-kûlfet vakit ve saatinde deryaya nüzûl eyledikde ber-mu'tâd Sadr-ı a'zama ve Şeyhülis-lâma ve Kapudan Paşaya kürkler ilbas olunub ve sâat-i merkumede elli üç a'şın bir fıkrateyn inşaya bed'... ve ser Mimarı Tersane İsmail Ağaya dahi bir top ilbâs... İmrahor kasrı karşında madrûb sâye-bana nakl ü teşrif ve İsmail kal'asi resminden bir kit'a olarak inşâ olunan tabye derununa Levend Çifliği muallem neferâtı ve müecceden tanzim olunan töpçular ve tersane (سوده غورلی) tabiye ve Beyzade mühendis gelerek tertibiyle müdâfaa sûretlerini izhâr ve bir sâat kadar top ve tûfeng ile meşk u idmân olundukda ibtidâ İsmail kal'asi Binâ Emîni olan el-hâc Nu'mân Beye erkân kürk ilbas ve bu sûretde kal'ayi müecdedden binâ eylemesi kendüye tenbîh buyurulub sonra Beyzade-i merkuma dahi kubur yenlû kakum kürk ilbas ve bin atlun kendüye ve dört yüz altun etbâna ihsân...)

65 - Sa'd-âbâd şenliği: (s. 73)

(Dördüncü (şevval 1207 = 28. V. 1793) salı günü Rûz-ı Hızırın on birinci günü olmağla... Sa'dâbâdın tamâm mevsimi ve hitâm-ı tecdîdi [1] esnâsı olduğundan yirmi otuz senedenberü meşhûd olmayan ziham-i nas görölüb yine rûsûm-ı id üzere pehlüvanan ve canbaz ve çengiler temaşasıyle ârâm buyurulub halka dahi derûn-ı parmaklığa duhûle izn-i hümâyun erzân buyrulduğunda tezâhum-i nas temâşâ ve seyriyle saat

[1] Sa'd-âbâd sarayı - Bizanslılar zamanında ma'mur bir yer olan Kâğıthane bil-hassa Kanunî zamanında rağbet gören bir av sahası ve gezinti mahalli olmuş, Kırk-çeşme sularının kaynağı da bu suretle ele geçmiştir.

Ancak Ahmet III. zamanında (1135) 1722 tarihlerinde Paris elçisi Yirmi Sekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin resimlerini getirdiği Versay, Fontenblö saray ve bahçelerinden ilham alınarak bir saray kurulmuştu. Etrafındaki vâsi' erazi Topkapı Sarayı Müzesi arşivinde bulunan bir fermanda belirtildiği veçhile köşkler, bahçeler, bağlar yaparak imar şartıyla saray mensuplarına verilmiştir. Kâğıthane'nin güzel vâdisi kısa bir zaman içinde ahşap zarif köşklere donatıldı; nehrin iki yanı beyaz mermerlerle çerçeveslendi, çeşmelerle süslendi. Nedim coştı; en güzel şiirlerini burada terennüm etti. (Sa'dâbâd) adını alan bu mamur yeri Patrona isyanı bir gün içinde bir harabe hâline getirdi.

İşte bu enkazın üzerine Selim III. yeniden köşkler, saraylar, cetvel-i sîmînler, bahçeler tarh ettirdi. Mahmûd II. zamanında tamir ve tadile uğrayan bina, son devirlerde aslî şeklini çok kaybetmiş ve nihayet tamir imkânı kalmamış olduğundan birkaç sene evvel yıktırılmış ve arazisi İstanbul Belediyesine verilmiştir. Ancak kalan nişan taşlarının, şelâlenin, Ahmed III. çeşmesinin ve enkazı mevcut Çadırköşkünün ihya ve tamirleri de şart koşulmuştur. Şehrin bu en eski mesiresinin yeniden canlandırılacağı ve kalan tarihi eserlerin de kurtarılacağı ümit olunur. (Resim 10-15)

ona değin yukarı Cirid kasrında ba'dehu Aşağı havz başında taâm ve taşra hanendegânı istimaiyle merasim-i mu'tâde-i îde hitam verildi Saat on birde Topkapuya avdet ve Şevkiyede ihzar olunan firenk rakkasları ve tavşanlar temaşasıyla eğlenilüb ...)

66 – Kâğıthanede dal-fes askerlerinin ve yeni teşkil olunan topçuların talimleri : (s. 82)

(Yirmi dördüncü (safer 1208 = 1. X. 1793) pazartesi Sa'dâbade binış-i humayun ile teşrif ve Mirahor kasrına çıkılıb berren azimet ve Yeniçariyan-ı Dergâh-ı Âli kullarına huzur-ı mülûkânelerinde nişana kurşun atdırub iltifat ve ihsân-i şahane buyurulmak tasnimkerde-i cihan-dârîleri olmağla beş yüz nefer dal-fes tüfeng-endâz ve iki yüzden müte-caviz zâbitan iki tarafa saf-beste-i selâm oldukları hâlde kemal-i şevket ü debdebe-i şâhâne ile nigâh-endaz-i selâm olarak Havzbaşı kasrına sâye-bahş-i saltanat buyurub ibtidâ Başyazıcı-i Ocak ba'dehu tertib eyledikleri üzere yirmişer nefer ve birer tüfenkci-başı ağalar kurşun atub isâbet etdirenlere altışar rub'îye ihsan ve hitâmında Başyazıcıya ilbâs-ı kaftan ve bir cep altın ihsan ve zâbitana alâ-meratibihim ve neferâta alesseviyye onar kuruş i'tâ... salât-ı zuhra kıyam ba'dehu müceddeden vaz'-i kavanîn ile ihyâ-kerde-i şahaneleri olan topçıyan ocağının kaideleri üzerine talime nevbetçi olan beş orta zâbitan ve neferatı tertib-i cedîd üzere obüs toplarını sur'at-endâz ve âteşeşan olub icrâ-i kaide ve izhâr-i hüner eylemeleriyle bunlara atiyeler...)

67 – Meddah Sadık Efendi'nin huzura kabulü : (s. 88)

(Ferdası dördüncü (cumadel'âhir 1208 = 7. I. 1794) pazartesi günü dünkü gibi Topkapı Şevkiyesinde ve Taşköşkte Meddah Sadık Efendi menkıbesiyle eğlenüb..)

68 – Yapılmakta olan Çırağan sarayını ziyaret : (s. 92)

(Yirmi birinci (şaban 1208 = 24. III. 1794) pazar günü tebdilen Top-haneyeye murûr ve ihyâ-kerdeleri olan cedîd kışlaklar seyr ü temâşâ ve nâkis olan mahallelerini tekmile emr ü ferman buyurub andan Galata Sarayını teşrif ve agavâtına atiyeler ihsân ve bir mikdâr ârâm buyrulub ba'dehu suvâr-ı semend-i devlet ve Neşatâbâd [1] sahilsarayını kudum-ı

[1] Neşatâbâd sahilsaray-ı-Çırağan kasrından sonra gelen bu saray (1139) 1726 tarihinde yaptırmış ve Üçüncü Selim Kızkardeş Hatice sultana vermiş, bu sultan da Meliğ'e baştanbaşa yeniden yaptırmış olduğu bu yalı bir aralık Hattat Rakım'a intikal etmiş ve nihayet harahiyetine mebni İkinci Abdülhamit zamanında yıktırılarak yerine Naime ve Zekiye sultanlara birer saray yaptırmış ise de bugün bunlardan da bir eser kalmamıştır (Halûk Şehsuvar, Boğaziçi Sahilsarayları, Ulus, 4/XI/1944)

şâhâneleriyle pür-ziynet kılub avdet Beyhan, Sultan [1] dahi bina eylemek üzere olduğu Çırağan [2] sahilsarayını temaşa birle...

69 – Yeni yapılan baruthaneyi ziyaret: (s. 94)

(On birinci (şevval 1208 = 12. V. 1794) cumartesi günü tebdil-i binîş tarikiyle seherî Defterdar iskelesine piyade suvar teşrif ve Şahsultan sarayında bargir suvar-ı ikbal Baruthaneye nüzûl ve nezareti uhde-i ihtimamına ihale buyurulan Başmuhasebe Şerif Efendi anda bulunmağla atıklarını bil-küllîye hedm ile müceddeden bina ve inşâsına mübâşeret olunan çarklar ve müceddeden ihdas olunan sergi ve Kalhane ve per-dahhaneleri yegân yegân temaşa ve iktiza eyleyeni lisanen Efendi-i mu-maileyhe emr ü tenbih...)

70 – Yeni askerî teşkilâtı teftiş: (s. 96)

(Dokuzuncu (zilka'de 1208 = 8. VI. 1794) pazartesi günü Kâğıthane fezasında bi-lûtfillâhi taalâ müceddeden tanzim ve tertibine muvaffak olunan Topcular ve arabacılar ve Humbaracılar ve Levend çiftliği mu-allem neferâtı getirdilib icrâ-yı fenn-i âteş-bâzî ve ibraz-i sanayi-i har-biyyelerin temâşâ mârrüzzikr ocaklardan nevbetci-i meşk ü idman olub huzur-ı hümayunda icrâ-yı hüner eyleyen bin iki yüz neferat ve zâbitana Devletlü Valide Sultan... otuz keseden ziyade atâyâ ihsan ve ocak ağalarına şal ve âkmişe inâyet...)

71 – Kızgın gülle tecrübesi: (s. 98)

(On altıncı (zilka'de 1208 = 15. VI. 1794) pazartesi günü Kâğıthane neye teveccüh buyurulub memalik-i islâmiyede istimali şâyi' olmayan kızgın gülle atdırılıb nişâne isâbet eylediği gibi fûrûzan olduğun tema-şa ve kantar gülle dahi atdırılıb imtihân ve kızgın güllenin ihrakı ve kantar güllenin tahribi numâyân...)

[1] Beyhan Sultan, Üçüncü Mustafa'nın kızıdır. (1179) 1765 tarihinde doğmuş ve Silâhdar Mustafa Paşa ile evlenmiş ve (1240) 1824 senesinde vefat ederek Eyübte Mihrişah türbesine defnolunmuştur.

[2] Çırağan Sarayı, Dördüncü Murad zamanında yaptırılmış, Üçüncü Ahmed'in damadı İbrahim Paşa tarafından yeniden ihya olunmuş, Lâle devri eğlencelerine sahne olmuştur. Bunun Beyhan Sultan tarafından ihya edildiği bu ruznameden anlaşılmaktadır. Bilâhara Mahmûd II. yeni bir cebhe ile inşa ettirmiş ve nihayet bu sarayın yerine Beşiktaş Mevlevihanesi arsası da ilâve edilerek Sultan Aziz tarafından karışık bir us-lûbta aynı ismi taşıyan bir saray yaptırılmıştır ki Mebusan dairesi olarak kullanılmakta iken 1910 senesinde yanmıştır. (Resim 15)

72 – Galata kulesinin yanması: (s. 99)

(Yirmi sekizinci (27. VI. 1794) cumartesi gecesi kulekapısı hâricinden âteş zuhûr eylemekle... etrâfa sâri olub Galata kulesi dahi fûrûzân...)

73 – Humbarahane derunundaki camiin ikmali: (s. 100)

(1209 senesi rebiülevvelinin birinci (= 26. IX. 1794) cuma günü Hasköyde müceddeden inşâ ve ihyâkerdeleri olan Humbarahane derûnunda Vâlide Sultanın binâ ve ihyâ buyurdukları cami-i lâtif tekmil olmuş...)

74 – Sadarete İzzet Mehmed Paşa'nın getirilmesi: (s. 101)

(Yirmi beşinci, teşrin-i evvelin dokuzuncu pazarertesi günü Anadolu Valisi İzzet Mehmet [1] Paşa'ya Mühr-i Hümâyûn teveccüh eyleyüb geçen pazarertesi günü tebdilen Üsküdarâ gelüb Mehmed Paşa kasrında sudûr-i fermân-ı hümâyûna muntazır olduğunu Ali Haseki gelüb haber vermekle Sadriâzam Melek Mehmed Paşa tebdilen Baruthaneye azimet eylemiş olduğundan verâsından Karakulak kapuçukadarı Yedikule pîşgâhında erişüb Balıkhaneye çevirüb Mirahur-i Sâni Zühdi Bey vesâtatiyle Mühr-i Hümâyûn alınub tekaüden sâhilhânesinde ikamete mezûn olub Silahdarağa dahi vezîr-i cedîdi Üsküdardan üç çifte kayıkla Yalı kasrına götürmüş olmağla Hırka-i Saâdet odasında Mühr-i Hümâyûnu teslim...)

75 – Şehzade Mahmud'un sünneti: (s. 114)

(Ferdası yirmi birinci (Rebiulevvel 1210 = 5. X. 1795) pazarertesi günü Necabetlü Sultan Mahmûd Efendi hazretleri seheri Şevkiyede hitan olunub...)

76 – Dağlı eşkiyasının te'dibine Hakkı Mehmed Paşanın memur edilmesi: (s. 119)

(Yirmi sekizinci (cumazelâhire 1210 = 9. 1. 1796) cumartesi günü müceddeden ihsân-ı vezâretle Rumeli tevcih buyurulub dağlı eşkiyası üzerlerine tayin buyurulan Hakkı Mehmed Paşa [2] kullarını tebdilen getürdüb umûr-i me'mûresine dâir hafi sohbet ve avdetlerine izin...)

[1] İzzet Mehmed Paşa, Safranboluludur. Zülüflü baltacılarından Ali Ağa'nın oğlu olup (1156) 1743 senesinde doğmuştur. 6 sene, 11 ay, 23 gün sadarete kalmış ve (1227) 1812 senesinde vefat etmiştir. Balıkpazarında bir cami yaptırmıştır.

[2] Hakkı Mehmed Paşa, birkaç def'a vezareti refolunarak sürgün edilmiş ve (1226) 1811 senesinde vefat etmiştir.

77 – Dağlı eşkiyasının başlarının getirilmesi : (s. 125)

(Yirmi dördüncü (şevval 1210 = 1. V. 1769) pazarertesi günü Davutpaşada Mehmed Paşa kasrında . . . pehlüvan güleşdirildiği esnada birkaç atlu ile bir araba nümâyân olub kimlerdir ve getirdikleri nedir, deyüşual olundukda Edirnedden Hakkı Paşa tarafından geldiklerini ve arabadaki eşkiya rûûs-i menhûsesi olduğu haber verilmekle arabayı huzûr-i mülûkânelerine ihzâr ve kelleleri ihrac etdirüb doksan adet rûûs-ı mak-tua olduğu zâhir olmağla getirenlere bahşişler ita . . .) [1]

78 – Kalender bahçesi kasrının inşası : (s. 127)

(Yedinci (zilhicce 1210 = 13. VI. 1796) pazarertesi geçen sene müceddeden bina buyurulan Kalender [2] bahçesi kasrına avdet . . .)

79 – Valide bendinin inşası : (s. 129–130)

(1211 senesi muharreminin on altıncı (= 22. VII. 1796) perşembe günü seheri tebdil-i binişi tarihiyle ve dört çifte tebdil zevrakçesiyle Büyükdereyi teşrif ve bahçe karyesine eşhep-suvâr-ı ikbal buyurulub karye-i mezkûrede vâki' Vâlide kedhudası Yusuf Ağa hazretleri tarafından i'dad olunan konağa nüzûl ve ağa-yı müşarünileyh tarafından ihzar olunan sabah taâmını tenavül ve bir mikdâr istirahatden sonra bargir-suvâr karye-i mezkûreye çeyrek saat Acielma deresi nâm mevkide . . . Vâlide hazretlerinin müceddeden binâ ve ihyâsına mübâşeret ve Tophane suyu bendi olan Sultan Mahmud bendine ve bir tarafı İstanbul suyu bendi olan büyük bende câri olub iki tarafa dahi yedeklik olmak üzere tasmim ve bu esnâda himmet-i kûh-efken-i mülûkâne ile tanzim ve kavanîni tetmîm birle teksîr ve te'yid olunan Topcıyan ve Arabacıyan münasebetiyle Tophane taraflarında eyyâm-ı sayfde ibâdullah suya zaruret-keşide oldukları ma'lûm oldukdan Tophane ve Galata ve Beşiktaş havalilerini zarûretden vâreste ve icrâ-yi mâ-i lezîz ile irvâ buyurulmak niyyet-i hayriyyesiyle eyyâm-ı şitâdenberü levâzimâtın tetmîm ve vaz'-ı esâs-ı masun-i indirâs olunub bu günlerde sülûsanı tekmiil olunan

[1] Bu eşkiyanın serkerdelerinden Sinan Bey ve arkadaşlarının başları bir müddet sonra gelmiştir.

[2] Kalender kasrı : Üçüncü Ahmed zamsının binalarından olan bu kasır Selim III. zamanında tecediden tamir edilmiş ve son zamanlara kadar muhtelif şekillerde kullanılmakta iken 1938 senesinde yanmıştır.

bend-i cedfdin üzerine varılıb temâşâ ve kasım hulûlüne değin itmâmını tenbih..)

80 – Reisülküttablığa Râsih Efendinin tayin ve sabık Reis Ebu Bekir Ratib Efendinin Rodosa kal'abend edilmesi: (s. 132)

(Yirmi dördüncü (safer 1211 = 29. VIII. 1796) cumartesi günü Sadra'zam kulları ile Reis-i cedfd Râsih Efendiyi tebdilen celb buyurub iki saat kadar halvet ve mesalih-i saltanat-ı seniyelerini suhbet ertesi pazar günü Reis-i sabık Ebu Bekir Ratib Efendi Cezire-i Rodosa ve Divan terceman-ı sabıkı Magosaya kal'a-bend olunmak üzere nefy ü iclâ ..)

81 – Tersanede büyük havuzun vaz'-ı esası : (s. 138)

(Ferdası mübarek receb ül-ferdin gurrei (31. XII. 1796) cumartesi günü tebdilen Tersane-i âmireyi teşrif ve müceddeden inşâsı tasnîm buyurulub nice vakitdenberü üstâdları Ferengistandan celb ve levâzimatı tehiye ve tedârük olunan havz-i kebir-i pür-sanâyi' için bugün bi-lût-fillahi tealâ vaz'-ı esas olunub binâsına mübâşeret olunmağla temaşa ve üç anbarlı kalyon dahi kemal-i dikkat birle rû-yi deryâyâya nuzûl vakitleri takarrüb ...)

82 – Sofa köşkünde lâle temaşası: (s. 144)

(17nci (şevval 1211= 15. IV.1797) cuma günü yukarı sofada Mustafa Paşa kasrını teşrif ... Lâle mevsimi olmağla saz ile gece saat üç dek temâşa buyruldu...)

83 – Opera temaşası : (s. 145)

(Altıncı (zilka'de 1211 = 3. V. 1797) çarşamba günü Topkapıya nuzûl ve dün gece Topkapıda Ağa yerinde opera nâm müzahref mülâabe-i cfrencâneleri suhbetleri... ile eğlendi...)

(Arkası var)

[1] Ebu Bekir Ratib Efendi, ulemadan Tosyalı çilingir Ali Efendinin oğludur. İki def'a riyasette bulunmuştur. Elçilik unvanıyla Edirneye nâme-i mahsûs irsaline memur edildi. Sabıka Zahire Nâzırı idi. (1214) 1799 da idam edildi. (Salname-i Nezâret-i Haricîye, 1301)